

سنجش پایداری اجتماعی محلات شهر یزد

تاریخ دریافت مقاله: ۹۹/۱۰/۰۶ تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۹۹/۱۱/۱۵

فاطمه راغبیان هنزایی (دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران)

محمدحسین سرایی* (استاد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه یزد، یزد، ایران)
سید علی المدرسی (استاد ژئومورفولوژی، گروه جغرافیا، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران)

چکیده

شهر یزد در چندین سال رشد شتابانی داشته و تحولات جمعیتی و کالبدی زیادی به خود دیده است. پژوهش حاضر یک مطالعه کاربردی- توسعه‌ای با هدف سنجش وضعیت پایداری اجتماعی محلات شهر یزد به روش توصیفی- تحلیلی، با استفاده از آزمون آماری تاپسیس فازی و ضریب همبستگی می‌باشد. داده‌های پژوهش، از طرح تفصیلی سال ۹۶ شهر یزد، مرکز آمار و برداشت میدانی شاخص‌های پژوهش با پرسشنامه گردآوری شده است. جامعه آماری شامل شهروندان بالای ۱۵ سال شهر یزد می‌باشند، مطابق فرمول کوکران ۴۰۰ نفر به عنوان حجم نمونه و نمونه‌گیری به روش تصادفی ساده به تناسب جمعیت محلات به صورت تصادفی طبقه‌ای در محلات تعیین گردید. ۴ شاخص اصلی تغییرات جمعیت، مشارکت، امنیت و کیفیت زندگی مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که همبستگی بالایی بین شاخص کیفیت زندگی و پایداری اجتماعی وجود دارد. شاخص کیفیت زندگی با ضریب همبستگی ۰,۹۴۸، شاخص امنیت با ضریب همبستگی ۰,۷۲۱ و شاخص مشارکت با ضریب همبستگی ۰,۶۷۳ به ترتیب بیشترین تأثیر و رابطه معنی‌داری با پایداری اجتماعی دارند. شاخص مهاجرت ۰,۲۱۷- با پایداری اجتماعی محلات شهر یزد رابطه معنی‌داری ندارد. در بین محلات صفاییه، امام شهر و کوی طالقانی پایدارترین محلات و محلات عیش آباد، خیر آباد و فرودگاه ناپایدارترین محلات در بعد اجتماعی می‌باشند.

واژه‌های کلیدی: پایداری اجتماعی، ناپایداری اجتماعی، پراکنده رویی، توسعه پایدار، شهر یزد.

مقدمه

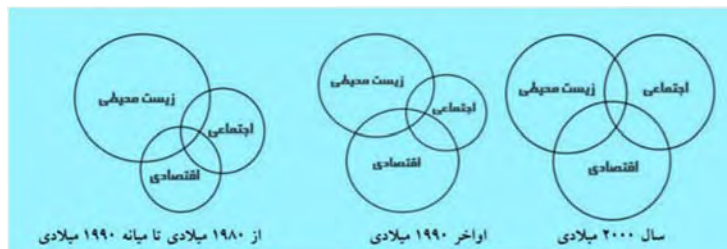
توسعه پایدار و به طور کلی مباحث پایداری، امروزه در زمینه‌های مختلفی وارد شده‌اند (رضوانی و همکاران، ۱۳۹۱: ۲) و ارتباط موضوعات مختلف با مباحث پایداری مورد توجه پژوهشگران بوده و اثرات موضوعات متنوع، بر پایداری و ناپایداری توسعه، مورد ارزیابی و سنجش قرار گرفته است. در این میان توافق عمومی وجود دارد که ابعاد مختلف توسعه پایدار- اجتماعی، اقتصادی، محیطی و نهادی در گفتمان پایداری توسط سیاست‌گذاران به طور مساوی اولویت‌بندی نشده است (Drakakis -Smith, 1995: 5). پایداری نظام اجتماعی به معنای ارتقای کیفیت زندگی و توسعه منابع انسانی و در نهایت خود توانی اجتماعات محلی برای غلبه بر چالش‌ها و مسائل درونی و واکنش در برابر تغییرات بیرونی و مدیریت حفظ ارزش‌ها است. در این معنا اهداف اجتماعی توسعه پایدار در مضامینی چون فرصت‌های برابر (درون و بین نسلی)، توانمندسازی، ارتقای کیفیت زندگی، کرامت و حقوق انسانی، فقرزدایی، تنوع فرهنگی، همبستگی اجتماعی، مشارکت اجتماعی، ظرفیت‌سازی نهادی، امنیت اجتماعی، مسئولیت‌پذیری، رفاه اجتماعی و تعلق خاطر مکانی به شکلی گسترده مورد تأکید قرار گرفته است (عبدالهی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۴۸).

در ایران، به عنوان یک کشور در حال توسعه، از دهه ۱۳۴۰، شهرنشینی ابعاد تازه‌ای به خود گرفته و رشد شتابان شهرنشینی واقعی و شهری آغاز شده است (نظریان، ۱۳۸۵: ۶۳). از این زمان است که جمعیت شهرها هم به علت رشد طبیعی و هم به علت پدیده مهاجرت روستا شهری، با سرعت بالایی رشد یافت و الگوی اسکان جمعیت را به طور کامل واژگون نموده است. این روند، یعنی غالب شدن الگوی سکونت‌ی شهری، به خصوص طی سه دهه گذشته جامعه ایران را دستخوش تحولات زیادی ساخته است (حسینی و همکاران، ۱۳۹۴: ۴۹) و زمینه‌هایی برای ناپایداری شهری در جنبه‌های مختلف (به ویژه اجتماعی) و ظهور پدیده‌هایی چون کودکان کار، بزهکاری اجتماعی، سرقت، زورگیری و... به خصوص در کلان شهرها فراهم شده است و موجب اتلاف سرمایه‌های مادی و معنوی و تشدید مشکلات و ناهنجاری‌های شهری گردیده است (محمدی و همکاران، ۱۳۹۰: ۲۳۸). بنابراین بعد اجتماعی در توسعه شهرهای کشور نتوانسته چندان به اهداف خود دست یابد. در طول چند دهه گذشته به خاطر جمعیت‌پذیری فزاینده شهر یزد و متعاقب آن گسترش بی‌رویه آن در بستری بیابانی، نشانه‌هایی از ناپایداری در این شهر ظاهر گشته است (قدیری و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۸). در این فرآیند، رشد فیزیکی بسیار سریعتر از رشد جمعیت و نیاز واقعی شهر بوده و شهر دچار گسترش افقی بی‌رویه‌ای شده است (تقوایی و همکاران، ۱۳۸۳: ۱۸۷). در این بین جریان‌های حاکم بر گسترش شهر یزد نیز، نشانگر نوعی ناپایداری در این شهر می‌باشد؛ پراکنده رویی در شهر یزد منجر به شکل‌گیری ناپایداری در بعد

اجتماعی شده است. اگرچه مطالعات متعددی در زمینه پراکنده رویی شهر یزد انجام گرفته است اما با توجه به اهمیت موضوع توسعه پایدار و پایداری شهری و معضلات شکل‌گیری ناپایداری در شهر، در این پژوهش قصد داریم با بررسی شاخص‌های پایداری اجتماعی در سطح محلات شهر یزد به سنجش وضعیت پایداری و ناپایداری محلات پرداخته و به بررسی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری سطوح ناپایداری اجتماعی و ارائه راهکارهایی به منظور ارتقاء سطح پایداری محلات از منظر بعد اجتماعی پرداخته شود.

مبانی نظری

پارادایم پایداری یا توسعه پایدار در پی دستیابی به شیوه‌های بهینه در رفع چالش‌ها، بحران‌های زیست محیطی و معضلات توسعه شهری و به منظور ارتقای کیفیت زندگی و ایجاد موازنه بین رشد و توسعه و حفاظت از محیط زیست مطرح شده است (Bahraini et.al, 2014:22). توافق عمومی وجود دارد مبنی بر این که ابعاد مختلف توسعه پایدار به طور مساوی در اولویت سیاست‌گذاران در گفتمان پایداری قرار ندارند و این امر اساساً به این دلیل است که توسعه پایدار از هم‌افزایی میان جنبش‌های نوظهور زیست محیطی دهه ۱۹۶۰ و طرفداران "نیاز اساسی" دهه ۱۹۷۰ زاده شد. همچنین ارزیابی ماهیت ناملموس جنبه‌های اجتماعی توسعه نیز سرگردانی‌هایی را ایجاد کرده است (Colantonio & Dixon, 2009:16). شروع این تلاش‌ها را می‌توان اقدام اتحادیه اروپا در لیسبون و در سال ۲۰۰۰ دانست که برای نخستین بار مباحث اجتماعی را جزء جدایی‌ناپذیر مدل‌های توسعه پایدار تعریف کرد (Samuelsson et al, 2004). کولانتونیو (۲۰۰۹) در پژوهش "پایداری اجتماعی: ارتباط پژوهش، سیاست" و عمل دریافت: پایداری اجتماعی ترکیبی از اصول سنتی اجتماعی، از قبیل: نیازهای اولیه و اساسی (مسکن و بهداشت)، اشتغال، آموزش، برابری و عدالت اجتماعی و مفاهیم جدیدی که کمتر نیز قابل اندازه‌گیری هستند، مانند: هویت، حس مکان، خوشبختی، رفاه و کیفیت زندگی است.

شکل (۱): اهمیت یافتن تدریجی پایداری اجتماعی در محافل بین‌المللی (Colantonio, 2009)

وینگتنر و مبرگ (۲۰۱۱) در پژوهش خود با عنوان " کاوش پایداری اجتماعی: یادگیری از دیدگاه‌ها در توسعه شهری و شرکت‌ها و محصولات "دریافتند: پایداری اجتماعی در واقع مجموعه‌ای از شاخص‌هایی، هم چون دسترسی (اشتغال، فضای باز، خدمات محلی)، سرمایه اجتماعی، بهداشت و بهزیستی، انسجام اجتماعی (شامل عینی و ذهنی)، توزیع عادلانه اشتغال و درآمد، مشارکت محلی، میراث فرهنگی، آموزش، مسکن و ثبات جامعه، ارتباط و حرکت (عابر پیاده، حمل‌ونقل مناسب)، عدالت اجتماعی (درون و بین نسلی)، حس مکان و تعلق است.

موسوی و همکاران (۱۳۹۳) به ارزیابی و تعیین سطوح پایداری محله‌های ۲۳ گانه شهر ملایر پرداختند. نتایج این پژوهش به لحاظ شاخص‌های تلفیقی (اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و کالبدی) نشان می‌دهد که تفاوت زیادی در ضریب پایداری بین پایدارترین و ناپایدارترین محله‌ی این شهر وجود دارد. سرایی و ایرجی (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان بررسی میزان انطباق فضایی نابرابری‌های اجتماعی - اقتصادی در نواحی هشت گانه شهر یزد، به بررسی نابرابری‌های اجتماعی و فضایی موجود در مناطق و نواحی مختلف شهر یزد و چگونگی ارتباط آنها با یکدیگر پرداختند. نتایج پژوهش نشانگر رابطه معنادار بین دو متغیر ارزش زمین و توسعه یافتگی اجتماعی در نواحی مختلف شهر می‌باشد به گونه‌ای که با افزایش ارزش زمین شاهد افزایش توسعه یافتگی اجتماعی می‌باشیم. موحد و همکاران (۱۳۹۶) به بررسی سطوح پایداری محلات شهر مهاباد بر اساس شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی، خدماتی و کالبدی پرداخته‌اند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد محله سنجان آباد در بعدهای اقتصادی و زیست‌محیطی محله‌ای کاملاً پایدار و در بعد خدماتی محله‌ای نیمه پایدار است و محله کوی هزار به عنوان ناپایدارترین محله در ناحیه سه شهر مهاباد شناخته شده است. میمند (۱۳۹۶) با بررسی پنج بعد کلی پایداری: زیست محیطی، کالبدی-فضایی، اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی و نهادی- سیاسی به مطالعه تطبیقی سطح پایداری در محلات قدیم و جدید شهر کرمان پرداخته است. نتایج حاکی از آن است که پایدارترین بعد در هر دو محله بعد اقتصادی است، در مجموع وضعیت پایداری در بافت قدیم و جدید کرمان پایین‌تر از مقدار متوسط است و در محله مسجد ملک (بافت قدیم شهری) در وضعیتی وخیم‌تر از محله مطهری (بافت جدید شهری) قرار دارد. بنابراین می‌توان، پایداری اجتماعی را به معنای ارتقای کیفیت زندگی، توسعه منابع انسانی، تنوع فرهنگی، تحرک اجتماعی، همبستگی اجتماعی، مشارکت اجتماعی، ظرفیت‌سازی نهادی، امنیت اجتماعی، مسئولیت‌پذیری، تعلق خاطر مکانی و در نهایت توانمندی اجتماعات محلی برای غلبه بر چالش‌ها و مسایل درونی و واکنش بهینه در برابر تغییرات بیرونی به شمار آورد (جدول شماره ۱).

جدول (۱): موضوعات کلیدی مرسوم و جدید در چارچوب پایداری اجتماعی

جدید	مرسوم
تغییرات جمعیت (سنی، مهاجرت و تحرک)	نیازهای اساسی (شامل: مسکن و سلامت محیطی)
انسجام و همبستگی اجتماعی	آموزش و مهارت
هویت، حس تعلق مکانی و فرهنگی	اشتغال
توانمندی، مشارکت و دسترسی	برابری
سلامت، امنیت	حقوق انسانی و جنسیتی
سرمایه اجتماعی	فقر
رفاه، کیفیت زندگی و رضایتمندی	عدالت اجتماعی
Colantonio, A, 2008, 8.	

در تجزیه تحلیل تعاملات بین پایداری اجتماعی و شکل شهر، پایداری بستگی به چندین جنبه از زندگی اجتماعی و محله دارد که عبارتند از: تعامل شبکه اجتماعی در جامعه، مشارکت اجتماعی، حس مکان، ثبات جامعه، امنیت (جرم)، سرزندگی (سرور، ۱۳۹۲: ۲۳). ناپایداری دقیقاً عکس پایداری بوده و عبارت است از وضعیت و شرایط حاکم در ساختارهای طبیعی، اجتماعی، اقتصادی و فضایی و کالبدی که از تعامل لازم برخوردار نبوده و این امر منجر به عدم توانایی یک سکونتگاه به پاسخگویی به نیازهای ساکنان خود شده که در نهایت سکونتگاه توان لازم برای تداوم حیات رو به تکامل خود را نداشته و یا دچار اشکال می‌گردد (یاری، ۱۳۸۷: ۱۷).

جدول (۲): علل نظری ناپایداری اجتماعی در جوامع شهری

فرهنگی و تربیتی (بستر فرهنگ منطقه‌ای، خرده فرهنگ‌ها، فرهنگ خانواده)	علل نظری ناپایداری اجتماعی
فردی (سن، جنس، تحصیلات، عقاید، تیپ‌های شخصیتی، ویژگی‌های جسمی، ذهنی، روانی)	
اقتصاد (درآمدسرانه، شغل، خط فقر، هزینه‌ها، نرخ بیکاری)	
اجتماعی (فرایندهای جمعیتی، بعدخانوار، نوع خانواده (هسته یا گسترده))	
مدیریتی (سیاست نظم‌مدیریتی در سطح کلان و خرد. بهره‌مندی از خدمات وامکانات)	
مکانی (موقعیت جغرافیایی شهر و محل زندگی، منشا جغرافیای ساکنین. جغرافیای طبیعی شهر)	
تکنولوژی (در اشکال گوناگون خود)	
(سرور، ۱۳۹۲: ۲۳)	

روش تحقیق

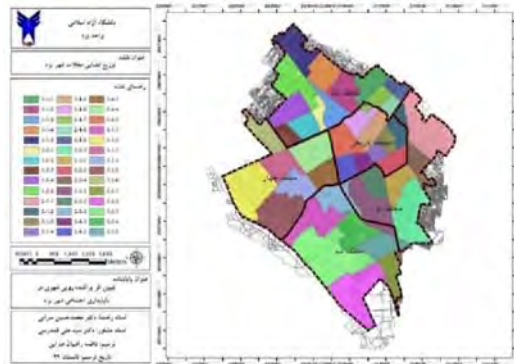
پژوهش حاضر به عنوان یک مطالعه کاربردی- توسعه‌ای با روش توصیفی-تحلیلی و روش گردآوری اطلاعات با توجه به ماهیت مطالعه حاضر، به دو صورت کتابخانه‌ای و میدانی می‌باشد. برای شناخت کامل موضوع تحقیق، کسب بینش نظری لازم و استخراج متغیرها و شاخص‌ها از

پارادایم مرتبط با موضوع تحقیق نظیر توسعه پایداری شهری از منظر بعد اجتماعی استفاده شده است. برای جمع‌آوری داده‌های پایداری اجتماعی پرسشنامه استفاده شده است. جهت ارزیابی و سنجش وضعیت پایداری محلات شهر یزد بر اساس متغیرهای تحقیق از روش تاپسیس استفاده شده است. با توجه به نظریه‌های بیان شده در ارتباط با پایداری اجتماعی و پیشینه‌های ارائه شده در این زمینه، سعی شده است شاخص‌ها و متغیرهای مورد نیاز در این مقاله به شرح زیر انتخاب و مورد بررسی قرار گیرد.

شکل (۲): مؤلفه، معیار و زیر معیارهای تعیین کننده پایداری اجتماعی (منبع: یافته‌های تحقیق)

برای ارائه تعریفی که بتواند تا اندازه‌ای جنبه‌های مختلف پایداری اجتماعی را پوشش دهد، چهار مؤلفه تغییرات جمعیت، مشارکت، امنیت و کیفیت زندگی برای ارزیابی بعد اجتماعی توسعه پایدار مورد بررسی قرار گرفته است. جامعه آماری مورد بررسی در این پژوهش، تمام شهروندان بالای ۱۵ سال شهر یزد می‌باشد. بر اساس فرمول کوکران ۳۸۳ نفر است که جهت کیفیت بالاتر تعداد ۴۰۰ نفر به عنوان حجم نمونه تعیین گردید. مقیاس اندازه‌گیری پرسشنامه طیف لیکرت بوده که تعداد گویه‌ها از ۱ تا ۵ می‌باشد. برای جمع‌آوری پرسشنامه‌ها ابتدا تعداد ۳۰ پیش پرسشنامه پر شده است، سپس با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ گویه‌ها مورد سنجش قرار گرفته است و سؤالات کم اهمیت حذف شده و در نهایت ۳۲ سؤال جهت سنجش ۴ متغیر پژوهش انتخاب شده است.

شکل (۳): موقعیت محلات شهر یزد. (ترسیم: نگارندگان)

برای روایی گویه‌ها از اعتبار محتوا استفاده شده است. به منظور انتخاب نمونه‌ها ابتدا جمعیت محلات بر اساس طرح تفصیلی تصویب شده سال ۹۶ محاسبه شده و در مرحله دوم تعداد نمونه‌ها بر اساس جمعیت محلات به صورت تصادفی طبقه‌ای از سطح ۴۲ محله شهر گردآوری شده است. در این پژوهش آلفای کرونباخ به دست آمده شاخص‌های مورد بررسی در حد مطلوبی قرار داشت آلفای کرونباخ کل پرسشنامه ۰,۸۹۳ می‌باشد. جهت ارزیابی و سنجش وضعیت ناپایداری محلات شهر یزد بر اساس متغیرهای تحقیق از روش تاپسیس استفاده شده است.

جدول (۳): میزان اعتبار و پایایی متغیرهای تحقیق بر اساس آلفای کرونباخ

متغیر	آلفای کرونباخ
امنیت	۰,۷۱۶
مشارکت	۰,۷۷۵
کیفیت زندگی	۰,۸۶۲
کل	۰,۸۹۳
منبع: یافته‌های تحقیق	

محدوده مورد مطالعه

محدوده مورد مطالعه پژوهش شهر یزد در استان یزد می‌باشد. جمعیت شهرستان یزد بر اساس آخرین سرشماری سال ۹۵، ۶۵۶۴۷۴ نفر می‌باشد که ۵۲۹,۶۷۳ نفر آن در شهر یزد سکونت دارند. نرخ رشد شهر یزد طی سال‌های ۹۵-۹۰ به میزان ۲,۴۱ درصد می‌باشد. تعداد جمعیت مهاجر خارج شده از استان ۲۳۰۳۴ نفر و مهاجرین وارد شده به استان ۴۰۳۸۹ نفر می‌باشد که از این میزان جمعیت مهاجر ساکن شهر یزد ۳۶۸۶۳ نفر (معادل ۷,۱ درصد جمعیت ساکن) می‌باشد (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵).

نقشه (۱): موقعیت شهر یزد در تقسیمات کشوری (ترسیم: نگارندگان)

یافته‌های تحقیق

تکنیک تاپسیس (Topsis) یا اولویت‌بندی بر اساس شباهت به راه حل ایده‌آل، که نخستین بار به‌وسیله ونگ و یون در سال ۱۹۸۱ معرفی شد، یکی از روش‌های تصمیم‌گیری چند معیاره است. از این تکنیک می‌توان برای رتبه‌بندی و مقایسه گزینه‌های مختلف و انتخاب بهترین گزینه استفاده نمود. از جمله مزیت‌های این روش آن است که معیارها یا شاخص‌های به کار رفته برای مقایسه می‌توانند دارای واحدهای سنجش متفاوتی بوده و طبیعت منفی و مثبت داشته باشند. به عبارت دیگر می‌توان از شاخص‌های منفی و مثبت به شکل ترکیبی در این تکنیک استفاده نمود. بر اساس این روش، بهترین گزینه یا راه حل، نزدیک‌ترین راه حل به راه حل یا گزینه ایده‌آل و دورترین از راه حل غیرایده‌آل است.

شکل (۴) مراحل انجام کار در تکنیک تاپسیس (ترسیم: نگارندگان)

راه‌حل ایده‌آل، راه حلی است که بیشترین سود و کمترین هزینه را داشته باشد، در حالی که راه حل غیر ایده‌آل، راه حلی است که بالاترین هزینه و کمترین سود را داشته باشد. مراحل انجام کار در تکنیک تاپسیس در شکل (۵) نمایش داده شده است. حال مطابق با مراحل ذکر شده، رتبه‌بندی محلات شهر یزد بر اساس سه معیار مشارکت، کیفیت زندگی و امنیت انجام شده است.

مرحله (۱) ایجاد یک ماتریس تصمیم‌گیری برای رتبه‌بندی، شامل m گزینه و n معیار: اولین مرحله در این روش تشکیل ماتریس تصمیم‌گیری است. ماتریس تصمیم این روش شامل یکسری معیار و گزینه می‌باشد. در این ماتریس معیارها در ستون‌ها و گزینه‌ها در سطرها قرار می‌گیرند و هر سلول ماتریس ارزیابی هر گزینه نسبت به هر معیار است. در اینجا هدف این است که محله‌های شهر یزد را با توجه به سه شاخص مشارکت، کیفیت زندگی و امنیت رتبه‌بندی شود. بنابراین گزینه‌ها عبارتند از محله‌های مختلف در سطح شهر یزد و معیارها شامل کیفیت زندگی، مشارکت و امنیت هستند. بر این اساس پس از ترکیب نظرات افراد و ترکیب سؤالات ماتریس تصمیم‌گیری به‌دست می‌آید. این ماتریس در جدول (۴) آورده شده است.

جدول (۴): ماتریس تصمیم‌گیری

ردیف	نام محله	معیارها	
		مشارکت	کیفیت زندگی
امنیت			
۱	آزادشهر	۸۴۹.۲	۴۷۱.۲
۲	آزادشهر	۳۰۰.۳	۶۶۷.۲
۳	گازرگه	۴۲۲.۳	۹۸۶.۲
۴	مجاهدین	۱۱۲.۳	۱۹۹.۲
۵	امامشهر	۶۲۰.۲	۰۴۹.۲
۶	چرخاب	۴۹۱.۲	۲۸۳.۳
۷	یزدباف	۱۸۹.۳	۸۱۴.۲
۸	فرهنگیان	۳۹۹.۳	۷۵۱.۲
۹	فرودگاه	۱۷۸.۳	۶۸۴.۳
۱۰	عیش آباد	۹۳۸.۳	۲۳۳.۴
۱۱	خیرآباد	۵۰۶.۳	۶۵۵.۳
۱۲	کوی افشار	۹۱۴.۲	۸۲۲.۲
۱۳	سردوراه	۹۷۹.۲	۵۱۴.۲
۱۴	اهرستان و جهانفر	۹۹۸.۲	۸۸۵.۲
۱۵	خرمشاه	۸۷۵.۲	۵۸۳.۳
۱۶	کوی راه آهن	۳۱۱.۳	۴۱۵.۳
۱۷	شهرک رزمندگان	۰۰۷.۳	۱۳۵.۳
۱۸	سیلو	۹۳۰.۲	۷۵۵.۲
۱۹	صفاییه	۶۴۸.۲	۸۸۵.۱
۲۰	کوی دانشگاه	۰۵۱.۳	۲۲۸.۲
۲۱	کاج	۹۵۷.۲	۷۶۸.۲
۲۲	مهرآوران	۱۰۴.۳	۸۴۲.۲
۲۳	مهدی آباد	۸۶۲.۲	۶۸۵.۲
۲۴	مسکن	۷۵۶.۲	۴۹۲.۲
۲۵	لب خندق	۷۸۹.۲	۱۸۸.۳
۲۶	آتشکده	۸۴۲.۳	۱۱۶.۲
۲۷	نعیم آباد	۵۳۸.۲	۷۴۸.۲
۲۸	اکبرآباد	۷۴۴.۲	۴۰۸.۲
۲۹	محمودآباد	۱۰۳.۳	۶۱۵.۳
۳۰	امیرآباد	۰۰۰.۳	۱۵۱.۳
۳۱	سجادیه	۲۷۰.۳	۳۴۴.۳
۳۲	نصرآباد	۸۷۱.۲	۸۱۵.۲
۳۳	سیدصحرا	۱۷۲.۳	۷۱۲.۲
۳۴	سیدالشهدا	۲۶۷.۳	۱۰۷.۳
۳۵	شیخداد	۷۳۰.۲	۱۷۷.۳
۳۶	فهادان	۴۴۲.۳	۴۹۴.۳
۳۷	کوی نواب	۸۱۰.۲	۵۸۷.۲

۶۶۶.۲	۴۰۷.۲	۴۵۲.۲	کوی طالقانی	۳۸
۲۶۶.۳	۱۹۵.۳	۹۰۳.۲	مریم آباد	۳۹
۲۸۲.۳	۶۴۵.۳	۱۳۲.۳	یعقوبی	۴۰
۱۱۵.۳	۳۰۴.۳	۲۷۸.۳	خواجه خضر	۴۱
۲۲۴.۳	۵۱۵.۳	۹۷۱.۲	تخت استاد	۴۲

منبع: یافته‌های تحقیق

مرحله ۲) نرمال نمودن ماتریس تصمیم‌گیری: نرمال سازی یا بی‌مقیاس کردن در روش تاپسیس با استفاده از روش نرم صورت می‌گیرد و به این صورت انجام می‌شود که هر درایه بر جذر مجموع مربعات درایه‌های آن ستون معیار تقسیم می‌شود. در واقع از این طریق ماتریس تصمیم تبدیل به یک ماتریس بی‌بعد می‌شود. جهت انجام این کار از رابطه زیر استفاده می‌شود.

$$r_{ij} = \frac{x_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=1}^m x_{ij}^2}}$$

در رابطه فوق $m = i$ تعداد گزینه‌ها، $n = j$ تعداد شاخص‌ها، x_{ij} مقدار امتیاز گزینه i نسبت به شاخص j و r_{ij} مقدار نرمال شده برای امتیاز x_{ij} است. بر این اساس ماتریس تصمیم‌گیری نرمالیز شده برای رتبه‌بندی ناپایداری اجتماعی محلات یزد بر اساس شاخص‌های مشارکت، کیفیت زندگی و امنیت محاسبه و در جدول (۵) آورده شده است.

جدول (۵): ماتریس تصمیم‌گیری نرمالیز شده

ردیف	نام محله	معیارها	
		مشارکت	کیفیت زندگی
۱	آزادشهر	۱۴۵۱.۰	۱۲۹۰.۰
۲	آزادشهر	۱۶۸۱.۰	۱۳۹۲.۰
۳	گازرگاه	۱۷۴۴.۰	۱۵۵۹.۰
۴	مجاهدین	۱۵۸۵.۰	۱۱۴۸.۰
۵	امامشهر	۱۳۳۵.۰	۱۰۷۰.۰
۶	چرخاب	۱۲۶۹.۰	۱۷۱۴.۰
۷	یزدباف	۱۶۲۵.۰	۱۴۶۹.۰
۸	فرهنگیان	۱۷۳۲.۰	۱۴۳۶.۰
۹	فرودگاه	۱۶۱۹.۰	۱۹۲۳.۰
۱۰	عیش آباد	۲۰۰۶.۰	۲۲۱۰.۰
۱۱	خیرآباد	۱۷۸۶.۰	۱۹۰۸.۰
۱۲	کوی افشار	۱۴۸۴.۰	۱۴۷۳.۰
۱۳	سردوره	۱۵۱۸.۰	۱۳۱۲.۰
۱۴	اهرستان و جهانفر	۱۵۲۷.۰	۱۵۰۶.۰

۱۳۴۴.۰	۱۳۴۸.۰	۱۴۶۵.۰	خرمشاه	۱۵
۱۳۹۱.۰	۱۷۸۳.۰	۱۶۳۶.۰	کوی راه آهن	۱۶
۱۴۴۸.۰	۱۶۳۷.۰	۱۵۳۲.۰	شهرک رزمندگان	۱۷
۱۴۸۰.۰	۱۴۳۸.۰	۱۴۹۳.۰	سیلو	۱۸
۱۲۱۸.۰	۰۹۸۴.۰	۱۳۴۹.۰	صفاییه	۱۹
۱۴۰۳.۰	۱۱۶۳.۰	۱۵۵۴.۰	کوی دانشگاه	۲۰
۱۵۴۲.۰	۱۴۴۵.۰	۱۵۰۶.۰	کاج	۲۱
۱۶۰۹.۰	۱۴۸۳.۰	۱۵۸۱.۰	مهرآوران	۲۲
۱۵۱۳.۰	۱۴۰۲.۰	۱۴۵۸.۰	مهدی اباد	۲۳
۱۴۳۳.۰	۱۳۰۱.۰	۱۴۰۴.۰	مسکن	۲۴
۱۵۳۲.۰	۱۶۶۴.۰	۱۴۲۱.۰	لب خندق	۲۵
۱۵۲۹.۰	۱۱۰۵.۰	۱۴۴۸.۰	آتشکده	۲۶
۱۴۳۷.۰	۱۴۳۴.۰	۱۲۹۳.۰	نعیم آباد	۲۷
۱۲۸۱.۰	۱۲۵۷.۰	۱۳۹۸.۰	اکبرآباد	۲۸
۱۶۹۱.۰	۱۸۸۷.۰	۱۵۸۱.۰	محمودآباد	۲۹
۱۶۰۲.۰	۱۶۴۵.۰	۱۵۲۸.۰	امیرآباد	۳۰
۱۶۸۶.۰	۱۷۴۵.۰	۱۶۶۶.۰	سجادیه	۳۱
۱۴۱۴.۰	۱۴۷۰.۰	۱۴۶۳.۰	نصرآباد	۳۲
۱۵۲۶.۰	۱۴۱۶.۰	۱۶۱۶.۰	سیدصحرأ	۳۳
۱۶۹۳.۰	۱۶۲۲.۰	۱۶۶۴.۰	سیدالشهدا	۳۴
۱۵۷۵.۰	۱۶۵۸.۰	۱۳۹۱.۰	شیخداد	۳۵
۱۶۹۵.۰	۱۸۲۴.۰	۱۷۵۴.۰	فهادان	۳۶
۱۵۸۹.۰	۱۳۵۰.۰	۱۴۳۲.۰	کوی نواب	۳۷
۱۲۸۵.۰	۱۲۵۷.۰	۱۲۴۹.۰	کوی طالقانی	۳۸
۱۵۷۴.۰	۱۶۶۸.۰	۱۴۷۹.۰	مریم آباد	۳۹
۱۵۸۱.۰	۱۹۰۳.۰	۱۵۹۶.۰	یعقوبی	۴۰
۱۵۰۱.۰	۱۷۲۵.۰	۱۶۷۰.۰	خواجه خضر	۴۱
۱۵۵۳.۰	۱۸۳۵.۰	۱۵۱۴.۰	تخت استاد	۴۲

منبع: یافته‌های تحقیق

مرحله ۳) تعیین راه‌حل ایده‌آل مثبت و راه‌حل ایده‌آل منفی: در این مرحله نوع معیارها مشخص می‌شود که جنبه مثبت دارند یا منفی. معیارهای مثبت معیارهایی هستند که افزایش آن‌ها باعث بهبود می‌شود و معیارهای منفی بالعکس عمل می‌کنند. برای معیارهایی که بار مثبت دارند ایده‌آل مثبت بزرگترین مقدار آن معیار و ایده‌آل منفی کوچکترین مقدار آن معیار است. برای معیارهایی که بار منفی دارند ایده‌آل مثبت کوچکترین مقدار آن معیار و ایده‌آل منفی بزرگترین مقدار آن معیار است. با توجه به سنجش ناپایداری اجتماعی بر اساس شاخص‌های مدنظر در این پژوهش یعنی مشارکت، کیفیت زندگی و امنیت جنبه منفی دارند، یعنی هرچه

قدر مقدار آن‌ها بیشتر باشد، محله ناپایدارتر می‌باشد. بر این اساس مقدار راه‌حل ایده‌آل مثبت و منفی برای هر سه معیار مشارکت، کیفیت زندگی و امنیت در جدول (۶) آورده شده است. مرحله (۴) به‌دست آوردن میزان فاصله هر گزینه تا ایده‌آل‌های مثبت و منفی: در این مرحله بر اساس روابط زیر به ترتیب فاصله هر گزینه تا راه‌حل ایده‌آل مثبت (d_i^+) و راه‌حل ایده‌آل منفی (d_i^-) محاسبه می‌شود.

$$d_i^+ = \sqrt{\sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_j^+)^2}$$

$$d_i^- = \sqrt{\sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_j^-)^2}$$

بر این اساس مقدار راه‌حل ایده‌آل مثبت و منفی برای تمامی محله‌ها محاسبه و مقدار آن در جدول (۶) آورده شده است.

مرحله (۵) تعیین ضریب نزدیکی برای هر یک از گزینه‌ها: ضریب نزدیکی یا شاخص شباهت (C_i) نشان دهنده امتیاز نهایی هر گزینه است و بر اساس رابطه زیر محاسبه می‌شود. هر چقدر این شاخص به عدد ۱ نزدیکتر باشد نشان از برتری آن گزینه دارد. این شاخص از رابطه زیر محاسبه می‌شود.

$$C_i = \frac{d_i^-}{d_i^- + d_i^+}$$

جدول (۶): مقدار راه‌حل ایده‌آل مثبت و منفی برای معیارها

معیار	مقدار راه‌حل ایده‌آل مثبت (v_j^+)	مقدار راه‌حل ایده‌آل منفی (v_j^-)
مشارکت	۰,۲۰۰۶	۰,۱۲۴۹
کیفیت زندگی	۰,۲۲۱۰	۰,۰۹۴۸
امنیت	۰,۱۸۲۸	۰,۱۲۱۸

منبع: یافته‌های تحقیق

بر اساس این رابطه مقدار ضریب نزدیکی برای تمامی محلات محاسبه و نتایج مربوط به آن در جدول (۷) آورده شده است.

مرحله (۵) تعیین ضریب نزدیکی برای هر یک از گزینه‌ها: ضریب نزدیکی یا شاخص شباهت (C_i) نشان دهنده امتیاز نهایی هر گزینه است و بر اساس رابطه زیر محاسبه می‌شود. هر چقدر این شاخص به عدد ۱ نزدیکتر باشد نشان از برتری آن گزینه دارد. این شاخص از رابطه زیر محاسبه می‌شود.

$$C_i = \frac{d_i^-}{d_i^- + d_i^+}$$

بر اساس این رابطه مقدار ضریب نزدیکی برای تمامی محلات محاسبه و نتایج مربوط به آن در جدول (۷) آورده شده است.

جدول (۷) : مقدار راه‌حل ایده‌ال مثبت (d_i^+)، راه‌حل ایده‌ال منفی (d_i^-) و ضریب نزدیکی (c_i)

ردیف	نام محله	راه‌حل ایده‌ال مثبت (d_i^+)	راه‌حل ایده‌ال منفی (d_i^-)	ضریب نزدیکی (c_i)
۱	ازادشهر	۱۱۱۰۰	۰۴۹۴۰	۳۰۸۰۰
۲	ازادشهر	۰۹۲۲۰	۰۶۸۲۰	۴۲۵۲۰
۳	گازرگاه	۰۷۰۲۰	۰۹۶۲۰	۵۷۷۹۰
۴	مجاهدین	۱۱۸۱۰	۰۴۸۶۰	۲۹۱۶۰
۵	امامشهر	۱۳۷۰۰	۰۲۸۲۰	۱۷۰۵۰
۶	چرخاب	۰۹۱۶۰	۰۸۲۷۰	۴۷۴۵۰
۷	یزدیف	۰۸۴۹۰	۰۷۵۸۰	۴۷۱۶۰
۸	فرهنگیان	۰۸۳۵۰	۰۸۰۴۰	۴۹۰۷۰
۹	فرودگاه	۰۴۸۲۰	۱۱۷۹۰	۷۱۰۰۰
۱۰	عیش آباد	۰۲۲۲۰	۱۴۹۲۰	۸۷۰۳۰
۱۱	خیرآباد	۰۳۷۹۰	۱۱۹۹۰	۷۵۹۸۰
۱۲	کوی افشار	۰۹۸۷۰	۰۵۸۲۰	۳۷۱۰۰
۱۳	سردوراه	۱۰۷۲۰	۰۵۱۱۰	۳۲۲۷۰
۱۴	اهرستان و جهانفر	۰۹۳۰۰	۰۶۳۶۰	۴۰۶۲۰
۱۵	خرمشاه	۱۱۲۷۰	۰۴۴۲۰	۲۸۱۶۰
۱۶	کوی راه آهن	۰۷۱۵۰	۰۹۰۴۰	۵۵۸۴۰
۱۷	شهرک رزمندگان	۰۸۳۶۰	۰۷۲۷۰	۴۷۲۱۰
۱۸	سیلو	۰۹۹۰۰	۰۵۷۸۰	۳۶۸۷۰
۱۹	صفاییه	۱۵۱۹۰	۰۱۰۰۰	۰۶۱۹۰
۲۰	کوی دانشگاه	۱۲۱۷۰	۰۳۹۹۰	۲۴۷۱۰
۲۱	کاج	۰۹۵۸۰	۰۶۱۹۰	۳۹۲۷۰
۲۲	مهرآوران	۰۸۷۰۰	۰۷۱۶۰	۴۵۱۵۰
۲۳	مهدی آباد	۱۰۲۶۰	۰۵۵۲۰	۳۴۹۸۰
۲۴	مسکن	۱۱۶۰۰	۰۴۱۳۰	۲۶۲۴۰
۲۵	لب خندق	۰۸۵۳۰	۰۷۶۸۰	۴۷۳۸۰
۲۶	آتشکده	۱۲۷۴۰	۰۳۸۸۰	۲۳۳۶۰
۲۷	نعیم آباد	۱۱۲۴۰	۰۵۰۳۰	۳۰۹۰۰
۲۸	اکبرآباد	۱۲۵۵۰	۰۳۱۷۰	۲۰۱۸۰
۲۹	محمودآباد	۰۵۵۱۰	۱۰۷۲۰	۶۶۰۵۰
۳۰	امیرآباد	۰۷۷۴۰	۰۸۱۴۰	۵۱۲۶۰
۳۱	سجادیه	۰۵۹۳۰	۰۹۸۶۰	۶۲۴۵۰
۳۲	نصرآباد	۱۰۰۷۰	۰۵۶۶۰	۳۵۹۶۰
۳۳	سیدصحر	۰۹۳۵۰	۰۶۴۵۰	۴۰۸۳۰
۳۴	سیدالشهدا	۰۶۹۴۰	۰۸۹۷۰	۵۶۳۹۰
۳۵	شیخداد	۰۸۶۴۰	۰۷۷۶۰	۴۷۳۱۰
۳۶	فهادان	۰۴۸۰۰	۱۰۸۹۰	۶۹۴۱۰
۳۷	کوی نواب	۱۰۶۱۰	۰۵۵۲۰	۳۴۲۳۰
۳۸	کوی طالقانی	۱۳۳۳۰	۰۲۸۱۰	۱۷۳۹۰

۵۰۲۱۰۰	۰۸۰۴۰۰	۰۷۹۸۰۰	مریم آباد	۲-۱-۱	۳۹
۶۴۸۰۰۰	۱۰۴۷۰۰	۰۵۶۹۰۰	یعقوبی	۲-۱-۲	۴۰
۵۷۰۹۰۰	۰۸۹۸۰۰	۰۶۷۵۰۰	خواجه خضر	۲-۱-۴	۴۱
۵۸۴۳۰۰	۰۹۵۲۰۰	۰۶۷۷۰۰	تخت استاد	۲-۱-۶	۴۲

منبع: یافته‌های تحقیق

مرحله ۶) رتبه‌بندی گزینه‌ها بر اساس ضریب نزدیکی: در آخرین محله با توجه به مقدار به‌دست آمده برای ضریب نزدیکی یا شاخص شباهت (C_i) رتبه‌بندی گزینه‌ها صورت می‌گیرد. بدین نحو که هر گزینه‌ای که مقدار C_i آن بیشتر باشد در رتبه بالاتری از لحاظ ناپایداری اجتماعی قرار می‌گیرد.

بر این اساس رتبه‌بندی محلات یزد با توجه به شاخص‌های مشارکت، کیفیت زندگی و امنیت انجام شده و نتایج مربوط به آن در جدول (۸) نمایش داده شده است.

بر اساس یافته‌های پژوهش، عیش آباد، خیرآباد، فرودگاه، ناپایدارترین محلات یزد می‌باشند. محلات مذکور از لحاظ سه شاخص کیفیت زندگی، مشارکت و امنیت نیز در وضعیت مناسبی قرار ندارند. در بین ناپایدارترین محلات، محله فرودگاه از لحاظ درصد جمعیت مهاجر بالاتری دارد. جهت سنجش کیفیت زندگی میزان رضایت‌مندی به مراکز مالی (بانک‌ها) و دستگاه‌های خودپرداز (عابر بانک)، مراکز فرهنگی، ورزشی، تفریحی، مراکز خرید، فضای سبز و پارک‌ها و مراکز درمانی بررسی شده است.

جدول (۸): رتبه‌بندی محلات بر اساس شاخص‌ها به صورت جداگانه و به صورت کلی

رتبه پایداری اجتماعی	امنیت	کیفیت زندگی	مشارکت	نام	محله	ردیف
۱۵	۷	۲۱	۱۴	نصرآباد	۱-۱-۱	۱
۳۶	۳۶	۳۴	۳۵	سجاده	۱-۱-۲	۲
۲۰	۱۸	۱۵	۳۰	سیدصحرآ	۱-۱-۳	۳
۳۰	۳۰	۲۸	۲۳	امیرآباد	۱-۱-۴	۴
۳۸	۳۷	۳۸	۲۶	محمودآباد	۱-۱-۵	۵
۲۸	۳۵	۱۷	۳۸	فرهنگیان	۱-۲-۱	۶
۲	۱۳	۲	۴	امامشهر	۱-۲-۲	۷
۲۷	۲۲	۲۲	۲	چرخاب	۱-۲-۳	۸
۲۳	۳۴	۲۰	۳۲	یزدباف	۱-۲-۴	۹
۲۹	۸	۲۲	۱۷	کوی افشار	۱-۲-۵	۱۰
۲۷	۲۶	۳۱	۱۶	مریم آباد	۲-۱-۱	۱۱
۳۷	۲۸	۳۹	۲۹	یعقوبی	۲-۱-۲	۱۲
۳۴	۴۱	۲۵	۳۹	گازرگاه	۲-۱-۳	۱۳
۳۳	۱۵	۳۳	۳۶	خواجه خضر	۲-۱-۴	۱۴
۲۶	۲۱	۳۰	۹	لب خندق	۲-۱-۵	۱۵
۳۵	۲۵	۳۷	۲۰	تخت استاد	۲-۱-۶	۱۶

۲۵	۲۷	۲۹	۶	شیخداد	۲-۱-۷	۱۷
۳۹	۳۹	۳۶	۴۰	فهادان	۲-۱-۸	۱۸
۳۲	۲۸	۲۶	۳۴	سیدالشهدا	۲-۱-۹	۱۹
۱۴	۱۷	۱۴	۱۳	مهدی آباد	۲-۲-۱	۲۰
۷	۱۹	۹	۸	مسکن	۲-۲-۲	۲۱
۵	۲۰	۳	۱۱	آتشکده	۲-۲-۳	۲۲
۳	۳	۶	۱	کوی طالقانی	۲-۲-۴	۲۳
۱۱	۱۰	۱۶	۳	نعیم آباد	۲-۳-۱	۲۴
۴	۲	۷	۷	اکبرآباد	۲-۳-۲	۲۵
۳۱	۵	۳۵	۳۳	کوی راه آهن	۲-۳-۳	۲۶
۹	۱۹	۴	۲۸	مجاهدین	۲-۴-۱	۲۷
۲	۱۳	۲	۴	کوی نواب	۲-۴-۲	۲۸
۸	۴	۱۱	۱۵	خرم شاه	۲-۴-۳	۲۹
۱۹	۱۲	۲۴	۲۲	اهرستان جهانفر	۲-۴-۴	۳۰
۱۲	۱۶	۱۰	۲۱	سردوره	۲-۴-۵	۳۱
۲۴	۱۱	۲۷	۲۴	شهرک رزمندگان	۳-۱-۱	۳۲
۲۱	۲۴	۱۳	۳۷	آزادشهر ۲	۳-۱-۲	۳۳
۱۰	۲۳	۸	۱۲	آزادشهر	۳-۱-۳	۳۴
۴۲	۳۱	۴۲	۴۲	عیش آباد	۳-۱-۴	۳۵
۴۱	۴۰	۴۰	۴۱	خیرآباد	۳-۱-۵	۳۶
۴۰	۴۲	۴۱	۳۱	فرودگاه	۳-۱-۶	۳۷
۱۸	۲۲	۱۹	۱۹	کاج	۳-۲-۱	۳۸
۲۲	۲۳	۲۳	۲۷	مهرآوران	۳-۲-۲	۳۹
۶	۶	۵	۲۵	کوی دانشگاه	۳-۲-۳	۴۰
۱۶	۴	۱۸	۱۸	سیلو	۳-۲-۴	۴۱
۱	۱	۱	۵	صفاپیه	۳-۲-۵	۴۲

منبع: یافته‌های تحقیق

بر اساس یافته‌ها به طور میانگین ۸۰ درصد از جامعه آماری عدم رضایت از دسترسی به امکانات خدماتی، رفاهی، تفریحی و... در محله عیش آباد وجود دارد. در محله خیرآباد میانگین رضایت‌مندی از امکانات خدماتی، رفاهی، تفریحی و... ۴۳ درصد بیشترین میزان رضایت‌مندی از دسترسی به مراکز درمانی و ورزشی می‌باشد و در محله فرودگاه بیش از ۶۰ درصد از جامعه آماری عدم رضایت از دسترسی به امکانات خدماتی، رفاهی و... را دارند. در هر سه محله بالاترین میزان عدم رضایت به ترتیب از دسترسی به فضای سبز و پارک‌ها و مراکز ورزشی می‌باشد.

جدول (۹): ناپایدارترین محلات شهر یزد

کدمحله	نام محله	رتبه پایداری	رتبه شاخص مشارکت	رتبه شاخص کیفیت زندگی	رتبه شاخص امنیت	درصد جمعیت مهاجر
۳-۱-۴	عیش آباد	۴۲	۴۲	۴۲	۳۱	۳,۸
۳-۱-۵	خیرآباد	۴۱	۴۱	۴۰	۴۰	۴,۹

۱۰	۴۲	۴۱	۳۱	۴۰	فرودگاه	۳-۱-۶
۲,۴	۳۹	۳۶	۴۰	۳۹	فهادان	۲-۱-۸
۵,۶	۳۷	۳۸	۲۶	۳۸	محمودآباد	۱-۱-۵
۳	۲۸	۳۹	۲۹	۳۷	یعقوبی	۲-۱-۲
۲,۹	۳۶	۳۴	۳۵	۳۶	سجادیه	۱-۱-۲
۲,۴	۲۵	۳۷	۲۰	۳۵	تخت استاد	۲-۱-۶

منبع: یافته‌های تحقیق

محلات صفاییه، امامشهر، کوی طالقانی پایداری‌ترین محلات از لحاظ پایداری اجتماعی می‌باشند. محله صفاییه از لحاظ شاخص امنیت و کیفیت زندگی نیز در رتبه اول قرار دارد. از نظر توزیع خدمات ناحیه ۲ از منطقه ۳ در بین پایداری‌ترین محلات از لحاظ پایداری اجتماعی، محله کوی دانشگاه بالاترین درصد مهاجرپذیری و رتبه ۵ کیفیت زندگی را در بین محلات شهر یزد را دارد. محلات عیش‌آباد، خیرآباد، فرودگاه از لحاظ تقسیمات کالبدی در ناحیه ۱ منطقه ۳ و محله صفاییه در ناحیه ۲ منطقه ۳ و امامشهر ناحیه ۲ منطقه ۱ و کوی طالقانی در ناحیه ۲ منطقه ۲ شهرداری یزد قرار دارند. با رجوع به نتایج رتبه‌بندی نواحی شهر یزد در پژوهش اسمعیل پور و شکیبا منش (۹۸)، از نظر توزیع خدمات ناحیه ۱ منطقه ۳ وضعیت بحرانی و نامطلوبی را دارند و در رتبه ۸ توزیع خدمات شهری در نواحی شهر یزد و از لحاظ اولویت اقدام جهت تخصیص کاربری‌های خدماتی، رتبه ۲ را در بین نواحی شهر یزد دارد.

جدول (۱۰): پایداری‌ترین محلات شهر یزد

کدمحله	نام محله	رتبه پایداری	رتبه شاخص مشارکت	رتبه شاخص کیفیت زندگی	رتبه شاخص امنیت	درصد جمعیت مهاجر
۳-۲-۵	صفاییه	۱	۵	۱	۱	۵,۷
۱-۲-۲	امامشهر	۲	۴	۲	۱۳	۳,۶
۲-۲-۴	کوی طالقانی	۳	۱	۶	۳	۵,۸
۲-۳-۲	اکبرآباد	۴	۷	۷	۲	۳,۴
۲-۲-۳	آتشکده	۵	۱۱	۳	۲۰	۲,۷
۳-۲-۳	کوی دانشگاه	۶	۲۵	۵	۶	۴۰
۲-۲-۲	مسکن	۷	۸	۹	۱۹	۳,۹
۲-۴-۳	خرم شاه	۸	۱۵	۱۱	۴	۴,۱

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول (۱۱): ضریب همبستگی پایداری اجتماعی و شاخص‌های پژوهش

مهاجرت	امنیت	کیفیت زندگی	مشارکت	پایداری اجتماعی
-۰,۲۱۷	۰,۷۲۱	۰,۹۴۸	۰,۷۱۰	

منبع: یافته‌های تحقیق

نتیجه‌گیری

با توسعه شهرها و تمرکز فعالیت‌های صنعتی و اقتصادی در مراکز شهری، توجه به اصل پایداری توسعه هرچه بیشتر ضرورت پیدا می‌کند. فضای مسکونی امروز از درک روح انسانی و تعلق اجتماعی به دور شده‌اند و به همین دلیل توجه به عوامل مؤثر بر شکل‌گیری ایجاد تعلق مکانی در شهر و محلات شهری اهمیت بالایی دارد. محله در یک فرایند اجتماعی-تاریخی بلند مدت و در ارتباط متقابل و چهره به چهره ساکنان شکل می‌گرفته است و محله‌ها در زندگی اجتماعی ایرانیان بیش از آنکه بار معنایی جغرافیایی و کالبدی داشته باشند، واحدهای اجتماعی فرهنگی محسوب می‌شوند که به زندگی اجتماعی افراد معنا بخشیدند؛ از این رو، تقسیم شهرها و حیطه‌بندی آنان به محله‌ها، سبب پایداری بیشتر فضای شهر و ترغیب مردم برای سرمایه‌گذاری در حوزه شهری؛ اداره بهتر شهر، از بین رفتن معضلات اجتماعی و... می‌شود. در طول چند دهه گذشته به خاطر جمعیت‌پذیری فزاینده شهر یزد و متعاقب آن گسترش بی‌رویه آن در بستری بیابانی، نشانه‌هایی از ناپایداری در این شهر ظاهر گشته است. نتایج آزمون ضریب همبستگی نشان می‌دهد که همبستگی بالایی بین شاخص کیفیت زندگی و پایداری اجتماعی وجود دارد. از بین شاخص‌های مورد بررسی به ترتیب شاخص کیفیت زندگی با ضریب همبستگی ۰,۹۴۸، شاخص امنیت با ضریب همبستگی ۰,۷۲۱ و شاخص مشارکت با ضریب همبستگی ۰,۶۷۳ به ترتیب بیشترین تأثیر و رابطه معنی‌داری با پایداری اجتماعی دارند و شاخص مهاجرت -۰,۲۱۷ با پایداری اجتماعی محلات شهر یزد رابطه معنی‌داری ندارد. در بین محلات صفاییه، امامشهر و کوی طالقانی پایدارترین محلات در بعد پایداری اجتماعی می‌باشند و محلات عیش آباد، خیرآباد و فرودگاه ناپایدارترین محلات در بعد اجتماعی می‌باشند. نتایج حاصل نشان می‌دهد که محلات متمایل به حاشیه شهر در وضعیت پایداری اجتماعی کمتری می‌باشند.

با توجه به یافته‌های پژوهش؛ پیشنهادهای زیر جهت بهبود وضعیت پایداری اجتماعی

شهر یزد قابل ذکر است:

- توزیع عادلانه امکانات، خدمات در بخش‌های گوناگون ورزشی، تفریحی، بهداشتی، درمانی انتظامی و امنیتی و... در سطح محلات شهری.

- برنامه‌ریزی، طراحی و اجرای برنامه‌های محله محور و اجتماع محور در مدیریت شهری اعم از برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی، برنامه‌های کالبدی و محیطی، برنامه‌های مدیریتی و... از سوی شورای شهر و شهرداری به منظور ارتقاء احساس تعلق مکانی و محله‌ای، افزایش همبستگی و انسجام اجتماعی و ارتقای احساس امنیت اجتماعی.
- توجه به بافت و زمینه جغرافیایی، تاریخی، اجتماعی، فرهنگی شهر یزد در ارائه راهبردها و سیاست‌های برنامه‌ریزی شهری در جهت تقویت حس تعلق مکانی، اعتماد اجتماعی، همبستگی اجتماعی، نشاط و رضایتمندی شهروندان ضروری می‌باشد.
- لزوم برقراری نگاه عدالت محور مدیران شهری در شناخت کاستی‌ها و مشکلات محلات ناپایدار شهر و ارائه برنامه‌های اجرایی در راستای رفع مشکلات محلات ناپایدار شهر یزد.
- تقویت ارزشهای مشترک در بین شهروندان و باز تأکید بر بخشهای از بین رفته سرمایه‌ی اجتماعی در سال‌های گذشته در محلات شهری.
- تأکید بر مقوله مدیریت شهری محله محور برای جلب مشارکت ساکنین محلات شهر.
- توجه به مبحث عدالت فضایی برای بهره‌گیری ساکنین کلیه محلات شهری از امکانات و خدمات موجود در شهر یزد فراهم نمودن امکانات تفریحی و فرهنگی به ویژه در محلات ناپایدار یزد.

منابع و مآخذ:

- ۱- اسمعیل پور، ن.، شکیبامنش، م. ۱۳۹۸. تحلیل نابرابری فضایی در برخورداری از کاربری‌های خدمات شهری؛ نمونه موردی: شهر یزد. برنامه‌ریزی فضایی (جغرافیا)، شماره سوم، پاییز ۱۳۹۸، صص ۷۱-۸۸.
- ۲- تقوایی، م.، سرایی، م. ۱۳۸۳. گسترش افقی شهرها و ظرفیت‌های موجود زمین - مورد شهر یزد. فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۷۳، صص ۲۱۰-۱۸۷.
- ۳- حسینی، ه.، علی آبادی، ک.، حمیدیان، ع. ۱۳۹۴. تحلیلی بر ارزیابی کیفیت پایداری اجتماعی در نواحی دو و سه شهرسبزوار، جغرافیا و آمایش شهری- منطقه ای، شماره ۷، صص ۴۷-۱۴.
- ۴- رضوانی، م. ۱۳۸۳. مقدمه ای بر برنامه‌ریزی توسعه روستایی در ایران. تهران: قومس.
- ۵- روستایی، ش.، علی اکبری، ا.، حسین زاده، ر. ۱۳۹۵. تحلیلی بر رشد شهر و پایداری اجتماعی - اقتصادی شهرهای بزرگ (با مطالعه شهر ارومیه). مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، شماره ۲۸، صص ۴۶-۲۳.
- ۶- زیاری، ک. ۱۳۹۰. بررسی آسایش و امنیت در محله‌های شهر یزد. فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۷۶، صص ۱۱-۱.
- ۷- سرایی، م.، ایرجی، س. ۱۳۹۳. بررسی میزان انطباق فضایی نابرابری‌های اجتماعی - اقتصادی در نواحی هشت گانه شهر یزد. فصلنامه اقتصاد و مدیریت شهری، شماره ۱۳، صص ۵۰-۳۵.
- ۸- سرور، ر.، امینی، م. ۱۳۹۲. راهنمای تحلیل اجتماعی از شهر. انتشارات تیس، چاپ اول.
- ۹- طرح تفصیلی شهر یزد، ۱۳۹۶.
- ۱۰- عبدالهی، ا.، فتاحی، م. ۱۳۹۶. «سنجش شاخص‌های رشد هوشمند شهری با استفاده از تکنیک ELEKTRE (مطالعه موردی: شهر کرمان)». مجله برنامه‌ریزی و آمایش فضا، ۲(۲۱): صص ۱۷۱-۱۴۷.
- ۱۱- قدیری، م.، زیاری، ک.، دستا، ف. ۱۳۹۳. تحلیل تحولات فرم فضایی شهر یزد طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۷۵. جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، شماره ۴، صص ۳۶-۱۷.

- ۱۲- کلانتری خلیل آباد، ح.، ابوبکری، ط.، قادری، ر.، سعیدی، ا. ۱۳۹۱. ارزیابی میزان تحقق پذیری شاخصهای توسعه پایدار شهری در مناطق مرزی (نمونه موردی: شهر پیرانشهر). مجله مدیریت شهری، شماره ۳۰، صص ۲۰۷-۲۲۲.
- ۱۳- محمدی، ح.، تعالی مقدم، آ.، بستام، م. ۱۳۹۰. برآورد سرمایه اجتماعی در مناطق مختلف شهر مشهد و ارائه راهکارها جهت ارتقاء آن در راستای وظایف شهرداری. فصلنامه مدیریت شهری، ویژه نامه شماره بهار و تابستان، صص ۲۳۷-۲۵۸.
- ۱۴- مرکز آمار ایران. ۱۳۹۵. سرشماری عمومی نفوس و مسکن.
- ۱۵- موحد، ع.، کرده، ن. ۱۳۹۶. سطوح پایداری در محله‌های شهری مطالعه موردی: محلات شهر مهاباد. آمایش محیط، ۱۰(۳۹): ۲۸-۱۳.
- ۱۶- موسی کاظمی، م. ۱۳۸۰. توسعه پایدار شهری: مفاهیم و دیدگاه. فصلنامه تحقیقات جغرافیایی. شماره ۶۲.
- ۱۷- موسوی، د.، نظریان، ا.، زیاری، ی.، مهدوی، م. ۱۳۹۳. سنجش میزان پایداری محله‌های شهری با استفاده از HDI و تکنیک پهنه بندی موریس (نمونه‌ی موردی شهر ملایر). آمایش محیط، ۷(۲۵): ۸۳-۱۱۰.
- ۱۸- موسوی، م.، زارع، ع.، منوچهری، ا.، آهار، ح. ۱۳۹۶. تحلیل اثرات رشد پراکنده روی شهری بر زیست پذیری محلات شهری (مورد: شهر مراغه). پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، شماره ۳۱، صص ۱-۱۸.
- ۱۹- میمنندی پاریزی، ص.، ۱۳۹۶. مطالعه تطبیقی سطح پایداری در محلات قدیم و جدید شهری (نمونه موردی: محلات بافت قدیم و جدید شهر کرمان). آمایش محیط، ۱۰(۳۹): ۷۷-۱۰۴.
- ۲۰- نسترن، م.، قاسمی، و.، هادیزاده زرگر، ص. ۱۳۹۲. ارزیابی شاخص‌های پایداری اجتماعی با استفاده از فرآیند تحلیل شبکه (ANP). جامعه شناسی کاربردی، شماره ۵۱، صص ۱۷۳-۱۵۵.
- ۲۱- یاری حصار، ا.، بدری، ع.، پورطاهری، م.، فرجی سبکبار، ح. ۱۳۹۰. سنجش و ارزیابی پایداری حوزه روستایی کلانشهر تهران. پژوهش‌های روستایی، ۲(۴): ۸۹-۱۲۲.
- 22- Bahraini, S. M., Izadi, S., & Mofidi, M. (2014). The Approaches and Policies of Urban Renewal from "Urban Reconstruction" to "Sustainable Urban Regeneration. Motaleate Shahri, 3(9), 17-30 [in Persian]

- 23- Colantonio, A & Dixon, T ,(2009), Measuring Socially Sustainable Urban Regeneration in Europe, Oxford Institute for Sustainable Development (OISD), School of the Built Environment, OxfordBrookes University.
- 24- Drakakis-Smith D.,1995, Third World Cities: Sustainable Urban Development, 1, Urban Studies, Vol.32, No. 4-5, PP. 659-677.
- 25- Samuelsson, B. C. Azar, et al. (2004) "From Here to Sustainability–Is the Lisbon/Göteborg agenda delivering?".
- 26- Weingaertner, C and Moberg, A (2011) "Exploring Social Sustainability": Learning from Perspectives on Urban Development and Companies and Products.

